

Thomas Vinterberg

Rødderne i den danske kultur har hidtil været det stærkeste aktiv for dansk films vidunderdreng. Men efter at have bragt dogme-konceptet succesfuldt ud i hele verden er også Thomas Vinterberg så småt ved at internationalisere sin karriere

Da *Festen* - verdens første certificerede dogmefilm - blev vist under stor opmærksomhed i Cannes 1998, blev instruktøren Thomas Vinterberg (f. 1969) omgående et varmt navn hos de udenlandske filmindkøbere. I Danmark var det imidlertid et gennembrud man havde ventet på i fem år, siden han forlod Den Danske Filmskoles instruktørlinje i 1993 og fik en forrygende karrierestart med afgangsfilmene *Sidste omgang* og kortfilmen *Drengen der gik baglæns* (1994).

Kort og godt. *Sidste omgang* handler om den leukæmiramte Lars, der har valgt at stikke af for at leve sine sidste måneder i udlandet. Han har stjålet 40.000 kr. fra sin arbejdsplads og befinder sig allerede i flyet til Florida, da han indser at han er nødt til at se nogle af sine venner en sidste gang inden han forlader dem. Han hentes af barndomsvennen Peter, som overtaler ham til at tilbagelevere pengene - eller i hvert fald dem der er tilbage - men arbejdsgiveren truer med at ringe til politiet, hvis han ikke får det fulde beløb. Lars hidser sig op og stikker af sammen med Peter og kollegaen Annika, der angiveligt - uden at Lars rigtigt fornemmer det - har et godt øje til ham. De tre tilbringer dagen sammen, og efter en heftig fest om aftenen med alle de gamle venner og bekendte kører de tre næste morgen i lufthavnen. Lars er synligt forlegen og går alene ind i

afgangshallen. Hans mission - at sige ordentligt farvel - er fuldført.

Farvel er også det, den niårige Andreas har behov for at sige til sin storebror Mikkel i *Drengen der gik baglæns*. Mikkel er omkommet ved en trafikulykke, og Andreas har som forældrene svært ved at forlige sig med det tragiske tab. Selv om familien flytter, flytter tragedien med, og Andreas, der konstant plager sig selv med tvangsritualer, begynder at dagdrømme i skolen. Hans ønsker om at skrue tiden tilbage til før broderens død lykkes: Han rejser sig, går baglæns ud af skolen og ind i familiens gamle hus, hvor Mikkel dukker op og taler med ham. Andreas forener sig med sin sorg og sit savn, og i voice over fortæller han at livet igen går fremad.

Vinterbergs to første kortfilm, som begge var skrevet sammen med Bo hr. Hansen, viste tydelige talenter for at komme ind bag facaden på personernes private tragedier. Der var i ingen af filmene nogen synderligt tyngende handlingstråde på det fysiske plan, men Vinterbergs åbenlyse styrke var - udover en god forståelse af sine skuespillere - at han fik skabt engageret drama på det emotionelle plan. Ind imellem kom *Slaget på tasken* (1993), der med manuskript af Vinterberg og Flemming Quist Møller var en noget mere kontant halvtimes tv-film, som viste at han også havde sans for komediens svære timing.

(Foto: Rolf Konow) *It's All About Love*

Slaget på tasken skildrer bistandsklienten Louises kamp for at undgå at blive sat på gaden, fordi hun på ulovlig vis bor privat i en erhvervsejendom. Som sine væbnere har hun kæresten Christian, Peter - ejendomsselskabets uheldige budbringer, der blev fyret allerede inden han nåede ud af lejligheden - samt den lettere alkoholiske og forhenværende advokat Fine. Kvartetten får fat i nogle papirer, der skaber mistanke om at ejendomsselskabets chef har handlet hus mellem to af sine egne firmaer med en fortjeneste langt over den egentlige værdi. Vurderingsmanden må være bestukket, og for at finde beviser dukker Fine og Louise derfor op som revisorer til et 'u anmeldt kasseeftersyn'. Chefen gennemskuer dem og bedyrer, at

alt er foregået lovligt. Louise hidser sig op, og de smides ud uden andre gevinster end en stjålet flaske sherry. Hjemme fortæller Louise Christian, at hun er gravid, men han vil ikke kendes ved barnet og skrider. Da Peter forlegent også er på vej væk, beder Louise ham om at blive og indikerer at det ikke kun er sherryen de skal dele. Peter accepterer generet tilbuddet. Fine gransker papirerne igen og føler sig opstemt over tilsyneladende at have fundet de endelige beviser for bestikkelsen, og filmen slutter i en optimistisk tone med antydningen af en forholdsvis lys fremtid for det nye, lidt akavede par.

Efter Vinterbergs særdeles aktive start som nyudsprungne instruktør blev der i det følgende år stille om ham. Der hvilede

unægteligt et stort pres på ham, som ikke ligefrem blev mindre, da han i 1995 sammen med Lars von Trier stod bag det dengang kontroversielle - men senere yderst kommercielle - Dogme 95-manifest. Inden dogmeeksperimentet skulle han dog først færdiggøre sin spillefilmdebut: *De største helte*.

På vejen. Den største af titlens helte er bankrøveren Karsten, der under en udgang fra fængslet opsøges af en kvinde, som afslører, at et flygtigt forhold 12 år tidligere er resulteret i datteren Louise. Overrasket, men også rørt over pludselig at være blevet far som 31-årig, vælger Karsten at råde bod på datterens mangearige afsavn. Da han erfarer, at hun lider under en alkoholisk og voldelig stedfar, får han overtalt sin trofaste ven fra børnehjemmet, den skizofrene førtidspensionist Peter, til at køre dem op til kæresten i det nordlige Sverige for at vise Louise en vaskeægte svensk elg, vel vidende at det kan medføre en forlængelse af fængselsstraffen. Gennem diverse positive og negative oplevelser undervejs udvikler der sig et varmt venskab mellem de tre hver for sig ensomme mennesker. 'Den gamle cowboy' kommer frem i Karsten, men det går galt, da han i selvforsvar skyder Louises stedfar, der er fulgt efter dem. Efter at have genset sin kæreste, set en elg, og sendt Louise i sikkerhed hos noget familie i Helsinki, forsøger Karsten at melde sig selv, men i stedet bliver både han og Peter skudt ned af det svenske politi. Nederlaget er smukt: Karsten har udviklet sig, han har kæmpet for at opnå datterens respekt - og han har vundet den.

De største helte, som igen var resultatet af et samarbejde mellem Vinterberg og Bo hr. Hansen, var bestemt ikke nogen dårlig film, men dele af pressen havde alligevel

svært ved at skjule forventningen om noget større end hvad de så som en simpel episodisk road movie. Men hvor Vinterberg måske gemte sig bag en velkendt genreformular med *De største helte*, satte han til gengæld væsentligt mere på spil med *Festen*, både stilistisk og indholdsmæssigt.

Dogmets triumf. *Festen*, som Vinterberg skrev sammen med Mogens Rukov, handler om den 30-årige Christians dramatiske frigørelse fra en patriarkalsk far. Festen er faderens 60 års fødselsdag, og der er lagt op til den helt store fejring. Men Christian har en helt anden mission, der kræver både vidner og opbakning. I en tale fortæller han gæsterne om, hvordan han og tvillingsøsteren Linda - der kort forinden har begået selvmord - som børn blev seksuelt misbrugt af faderen. Men efter talen falder Christian tilbage i rollen som den underdanige søn, og begrundet overfor faderen sin tale med overtræthed. Det får barndomsvennen Kim - husets kok - på banen. Han beordrer personalet til at stjæle alle gæsternes bilnøgler, og opfordrer Christian til ikke at give op, fordi alt så vil være ved det gamle. Christian tager imod opfordringen og holder en ny tale, hvor han skåler for manden der dræbte hans søster! I første omgang får forældrene lagt låg på skandalen og mere end antyder, at Christian er skizofren. Men Christian lader sig ikke længere ydmygt sætte på plads. I stedet afslører han moderens stilltiende medvidenhed, og det endelige bevis for faderens ugerninger kommer, da han lokker sin anden søster til at læse Lindas afskedsbrev op for alle gæsterne, hvorefter faderen kapitulerer.

Festen er til dato stadig den mest vellykkede film, som er lanceret med dogme-certifikat. Et katalog af universelle fami-

liære neuroser og stridigheder var komprimeret i én fest og skåret skarpt ud i et manuskript, der balancerede fint mellem psykologisk spænding, dramatik og velturneret humor, og samtidig levnede skuespillerne plads til at improvisere og skabe nærværende og realistiske personer.

Visuelt gav dogmereglernes krav om håndholdt kamera et troværdigt skær af 'hjemmevideo', som passede perfekt til denne film, og fuldt fortjent blev den belønnet med Juryens Pris i Cannes, mens den i USA blev kåret som bedste fremmedsprogede film af kritikerne i både L.A. og New York. På besynderlig vis blev den til gengæld forbigået ved samme års Oscar-nomineringer.

Efter festen. I kølvandet på den megen opmærksomhed var det eneste man så til Vinterberg i 1999 musikvideoen *No distance left to run* med det britiske band Blur. Men på årtusindets sidste dag lavede han med sine dogme-brødre det fælles tv-eksperiment *D dag*, hvor de fire instruktører – 'live' og uden muligheder for redigering - fulgte et bankkup i ly af nytårsfyrværkeriet. Instruktørerne mandsopdækkede hver sin person - i Vinterbergs tilfælde den nervøst anlagte sprængstofekspert Niels Henning - og planen var så, at de fire film næste aften blev sendt sam-

tidigt på hver sin tv-kanal. De enkelte tv-seere skulle således zappe sig frem til deres helt egen film, men da seerne ikke var i stand til at vide, hvornår der skete noget essentielt omkring hvilke personer, viste det ambitiøse projekt sig i praksis at være problematisk, og planen om at klippe *D dag* sammen til en biograffilm blev fornuftigvis skrinlagt.

Vinterberg fik i kølvandet på *Festen* flere tilbud fra udlandet, men han valgte at blive hjemme for sammen med Mogens Rukov at skrive et engelsksproget manuskript om et ungt par, der giver deres tabte kærlighed en ny chance. Historien, der i øjeblikket er ved at blive realiseret under arbejdstitlen *It's All About Love*, foregår i en nær fremtid, hvor naturlovene en dag sættes ud af kraft og forårsager mærkelige fysiske fænomener. Teknisk bliver filmen derfor et forventet skift bort fra dogme-reglerne: Vinterberg har optaget i CinemaScope, og produktionen inkorporerer omkostningskrævende special effects samt et helt specielt production design. Filmen forventes at få premiere i Cannes 2002, og Vinterberg kan heller ikke denne gang undsige sig et stort forventningspres til denne nye skildring af kærlighedens svære kår i det moderne hektiske samfund. De udenlandske filmindkøbere vil helt sikkert være på plads.

Erik Lennart Petersen

Filmografi

- 1993 Sidste omgang (kort)
- 1993 Slaget på tasken (kort, tv)
- 1994 Drengen der gik baglæns (kort)
- 1996 De største helte
- 1998 Festen
- 2000 D dag (tv, med-instruktør)